

Medicul de familie, educația universitară și factorul timp

Prof. Dr. GEORGETA SINIȚCHI

Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa” Iași – Disciplina Medicină de Familie

REZUMAT

Medicul de familie, pentru a fi un bun practician, trebuie să aibă o bună pregătire universitară și postuniversitară. Educația universitară în calitate de proiect, dar și de fenomen real, se raportează la coordonatele temporale și implică o curgere temporală, o anumită succesiune în timp.

Timpul are două dimensiuni: o dimensiune obiectivă („este o calitate apriorică” – Kant) și o dimensiune subiectivă (relativă, fluidă). Timpul constituie o unitate între continuitate și discontinuitate (C. Cucuș). Timpul este o variabilă importantă a învățării. Timpul este resursă educativă. Timpul: este o valoare în sine, nimeni nu-și permite să-l piardă. Dacă un om nu are timp, înseamnă că îl folosește la maximum, deci el este aducător de foloase: timpul este finit, este necesară raționalizarea, deoarece societatea de azi este a urgențelor.

La Universitate ar trebui să gestionăm și să organizăm timpul studentului. Strategiile profesorului sunt următoarele: să vizeze categoriile de performanță în funcție de decupajul temporalității zilei de muncă, al săptămânii sau al anului universitar; să conștientizeze propriile curbe de efort pentru a respecta ritmicitatea biopsihologică proprie; performanțele sunt variabile cu mediul sociocultural al studenților. Educația permanentă este dată de raportul socio-educativ cu timpul. „Să nu existe timp „gol”, nefolosit”. Timpul să devină creator.

Timpul universitar este un instrument de ordine și randament. Rezultatele în timp trebuie să conducă la rentabilitate, rezultate în concurență, impun gemenele vitezei și efemerității (C. Cucuș). Ordinea universitară/școlară și timpul „este poarta de intrare în timpul social, în istorie, care duce la un om autonom și responsabil de sine și de timpul său.

Medicul de familie trebuie să aibă posibilitatea unei integrări europene, ceea ce impune alături de păstrarea identității și valorilor noastre specifice o bună pregătire universitară și postuniversitară, o informație corectă și o practică adecvată. □

Cuvinte cheie: educație universitară, medic de familie, factor timp, cronoformare.

INTRODUCERE

Medicul de familie, pentru a fi un bun practician trebuie să aibă o bună pregătire universitară și postuniversitară. Educația universitară în calitate de proiect, dar și de fenomen real, se raportează la coordonatele temporale și implică o curgere temporală, o anumită succesiune în timp.

Educația se raportează la coordonatele factorului timp și implică o anumită succesiune.

Educația este un fenomen de readucere în prezent a unui mare capital, care este cultura omenirii și care astfel este o actualizare a memoriei. Edu-

cația și factorul timp înseamnă gestionarea unor surse date cu pricepere și inteligență. Factorul timp, periodicitatea, stadialitatea trebuie considerată în procesul educațional.

Timpul are dimensiuni variate ale existenței noastre, iar acesta se schimbă permanent, după aspectele filozofice, sociologice, ideologice, culturale, economice din care este privit și nu are limite. „Timpul este relația sa cu infinitul” (Levinas). Există timp formal și timp informal (Hall), fiind dimensiuni diferite.

Timpul **formal** este timpul obiectiv, fizic, calendaristic, astronomic, este acela care precede existența.

Timpul **informal** este acela apropiat și resimțit de un subiect, în diferite contexte existențiale.

Timpul se caracterizează prin scheme și note ale celor două aspecte: formal și informal.

Timpul formal este cel compus din zi, noapte, zilele săptămânii, zilele lunilor și anilor. O zi începe la miezul nopții.

Timpul informal are ca început de zi timpul în care ne trezeam, iar segmentarea zilei este dată de evenimente semnificative: mic dejun, prânz, cină.

Anul școlar nu este suprapus celui calendaristic, iar anul liturgic, creștin, nu este suprapus anului astronomic.

Trecerea timpului este dată de cantitatea activităților derulate într-un interval cronologic.

Timpul trece repede pentru acela care face ceva și trece încet sau se oprește pentru acela care nu face nimic.

Vârsta influențează percepția timpului: un copil sau tânăr are un an care nu se mai termină, pe când pentru un bătrân trece prea repede. Există atâtea „timpuri” câte persoane există pe pământ. □

Tipurile de timp sunt numeroase (Hall): timpul sacru, timpul profan, timpul metafizic, biologic, fizic, timpul ceasurilor.

Modalitățile principale ale timpului sunt: 1. **bipartit**: simultan/sucesiv; 2. **tripartit**: trecut/prezent/viitor. Timpul bipartit mai poate fi: 1. circular, în spirală, 2. linear – al ireversibilității.

Ambivalența timpului înseamnă schimbare și permanență, prezență și absență, viață și moarte (Boutinet).

Limbajul este acela prin care se realizează **perceperea, semnificația și constientizarea** timpului.

Cuvântul surprinde trecutul și prezentul, memoria și speranța (Cucos C.). Cuvântul este o intersecție între trecut și prezent, între memorie și speranță, rezumă trecutul și deschide viitorul.

Comunicarea didactică, educațională, înseamnă un proces circular care se înscrie într-un timp cronologic. Timpul comunicării, al rostirii este important, deci trebuie luat în atenție și factorul **timp lingvistic**.

Din punct de vedere **psihologic** percepția lumii înconjurătoare se face și prin intermediul timpului.

Omul are un **timp biologic** alături de cel **psihologic**, constituit prin memoria schimbărilor trăite și a celor care vor veni.

Factorul timp este o formă de relație de la evenimentul static la cel evolutiv. Factorul timp este o interferență între fizic și rațional, între

obiectiv și subiectiv, constituind o arhitectonică bogată, în care trecutul, prezentul și viitorul sunt organizate, coordonate.

Tipurile de timp ar putea fi imaginate pe o hartă (după Hall).

Învățarea cadrelor factorului timp și reprezentarea acestuia înseamnă perceperea prezentului, rememorarea trecutului și raportarea la viitor.

Tânărul va fi învățat să perceapă și să accepte prezentul și să vadă viitorul, pentru că îl percepe în mod diferit față de o persoană de altă vârstă.

Oamenii adulți au tipologii diferite de a vedea viitorul. Sunt fataliști, prevăzători, continuitiști, etapiști, posibiliști.

Atenția, vigilența, memorizarea înseamnă ritmuri specifice la care pregătirea didactică trebuie să se acorde, fiind ritmuri biologice care au rezerve de energie pe care pedagogul trebuie să aibă măiestria de a le folosi și nu de a le pierde.

Factorul timp este o variabilă importantă a învățării, iar procesele didactice și procesele de evaluare trebuie să se raporteze la acesta.

Modul de structurare a timpului este important.

Structura temporală înseamnă respectarea de ore, programe, planificări.

Oamenii își utilizează în mod diferit timpul pentru a-și întări sau conserva forțele, prestigiul, pentru acumularea de cunoștințe, pentru inserția în societate.

Este necesară o armonizare a timpurilor individuale pentru a obține o cooperare și eficiență la nivelul colectivității.

Timpul social este important pentru timpul educațional. Timpul social este multiplu, modificabil după valori, norme și semnificații și după scheme temporale.

Timpul este ca un drum unidirecțional pe care îl câștigăm sau pierdem.

Disponem de timp ca o expresie a libertății care nu se poate exercita decât în timp. Timpul este măsurat, cronometrat, sincronizând activitățile umane, creând o temporalitate socială. Timpul social înseamnă deci o regularizare a evenimentelor și activităților de la nivelul societății, ca o miză a existenței concrete care să impună rentabilizarea sa într-o unitate de timp.

Timpul social stabilește puncte de reper comune la nivelul unei comunități. Aceasta face ca **timpul individual** să se subordoneze timpului social.

Timpul a devenit o **resursă importantă** în societatea actuală. Este necesară o **etică, o deontologie** a timpului care trebuie învățată cât mai devreme.

Timpul devine o **bogăție** importantă a omului. Viața devine o chestiune de timp care se transformă într-un bun rar și scump, bogăție care nu poate fi cumpărată.

Timpul, deci, ca și viața, nu poate fi stocat, acumulat, mărit sau dilatat, este **viața însăși**.

Organizarea timpului este deci foarte importantă.

Profesorul are rol de organizator al acțiunilor educative de planificare, de gestionare a timpului studenților săi. Dacă profesorul are experiență, cultură pedagogică și de manager, va alege metode de câștigare a timpului, de dozare a efortului pentru câștigarea de către studenți a unor noțiuni cât mai bogate și de motivare și stimulare a învățării.

Profesorul va organiza timpul prin organizarea sistemului de învățământ: an universitar, săptămână universitară, zi universitară.

Va ști să conducă la o interacțiune a timpului de instruire formală cu timpul de valorificare a proceselor intelectuale în raport cu ritmul de învățare adoptat, cu organizarea timpului de învățare în raport cu timpul zilnic disponibil, alături de respectarea timpului biologic, medical. Va aprecia performanțele învățării la o anumită oră față de altele. În general, va gestiona timpul studentului care este „cheia de boltă” a praxisului educațional (lorta).

Studentul va fi orientat să-și gestioneze eficient timpul.

Seneca: „O parte din timp este furat, sau, dacă nu, pare să treacă neobservat”.

Horatiu: „Să fim învățați să devenim înțelepți, dar să știm să ne fructificăm viața, să ne trăim clipa”.

Timpul este rezultatul unor practici sociale determinate; activitate:

1. economică,
2. culturală,
3. educațională,
4. politică.

Distribuirea timpului universitar condiționează eficacitatea actului didactic, fie că este raportat la o oră, o săptămână sau un an.

Macrotimpul educativ impune o planificare a spațiilor de timp.

Structura anului și săptămânii universitare este importantă. Pentru aceasta sunt necesare:

1. divizarea materiei didactice raportabile la unitatea de timp;
2. alternarea activităților intelectuale cu cele tehnologice, psiho-fizice, practice;
3. cadrul de planificare riguros;

4. valorificarea resurselor pedagogice: profesori pregătiți, computer, televizor, video.

Concomitent:

1. permiterea dezvoltării individuale,
2. evitarea generării oboselei,
3. stimularea curiozității și vigilenței,
4. crearea apetenței de informare.

Trei unități de timp trebuie redefinite: zi, săptămână, an universitar (Delage).

Microtimpul educativ necesită exploatarea timpului: 1. difuz, 2. individual, relațional.

Pe timpul a 1-2 ore de predare se instituie o relație pedagogică bazată pe posibilitatea și necesitatea perfecționării ființei umane, de a acumula cât mai multe noțiuni într-un anumit spațiu de timp.

Timpul liber este timpul de pauză după **timpul de muncă** care este „ansamblul de acțiuni și activități umane coordonate pentru a produce sau a contribui la producerea a ceea ce este util omului”.

Timpul liber este abandonul muncii într-un timp dat.

Formele timpului liber (după Pronovost) sunt:

1. la nivelul vieții zilnice;
2. la nivelul săptămânii;
3. la nivelul anului.

Timpul în sine înseamnă că o persoană dispune de propriul timp, fără nici o constrângere exterioară, pentru plăcerea și satisfacția individului.

A avea, a dispune de **timpul personal**, înseamnă o treaptă supremă în dobândirea autonomiei.

Managementul timpului universitar înseamnă modalitatea de organizare care să țină seama de factorul timp pentru a-l regulariza.

Timpul fiind o importantă **resursă managerială**, managementul acestuia implică o optimizare a proiectării și planificării activităților de conducere și are ca etape stabilirea obiectivelor, etapizarea activităților la nivelul zilei de învățământ universitar și calibrarea acțiunilor concrete.

Planificarea timpului trebuie să se facă eficient și să parcurgă următoarele etape: stabilirea obiectivelor pe un număr de domenii de interes, planificarea activităților specifice pe: durata planificată, săptămânal, zilnic; stabilirea priorităților pentru îndeplinirea sarcinilor într-o succesiune logică, stabilirea de date precise la care să se efectueze evaluarea.

Organizarea timpului se poate face pe baza unor norme stabilite (exemplu după Hall și Oldroyd): fixați-vă un program zilnic riguros; rezolvați

problemele dificile în orele în care sunteți în formă maximă; fixați-vă termene pentru toate sarcinile; nu amânați sarcinile ce vi se par neplăcute; rezolvați-le pe cele importante în primul rând; analizați cauzele întreruperilor și eliminați-le; fixați-vă ore la care nu puteți fi deranjat; îndepliniți sarcinile pe rând; fiți concisi, nu divagați; strângeți-vă ideile într-un singur loc pentru a putea folosi ideile bune; dacă ați abordat o problemă, finalizați-o; date fixe la ședințe; învățați să spuneți NU pentru a ști a fi selectiv; verificați-vă periodic timpul folosit; nu vă luați de lucru acasă.

Cronoformarea medicului de familie, ca și a studentului, este necesară. Există o ritmicitate în ce privește activitatea nervoasă și a stării de vigilență. Orice individ are următoarele ritmuri biologice: ritmuri cardiace – cu ciclicitate de 24 de ore; ritmuri ultradiene – cu o ciclicitate de 90-120 minute; ritmuri infradiene cu ciclicitate săptămânală, lunară, trimestrială, anuală.

Un medic trebuie să se pregătească permanent, deoarece „Antrenamentul păstrat la nivelul pregătirii intelectuale” (K. I. Robins) conduce la capacitatea de menținere a capacității intelectuale și constituie un argument în plus pentru existența și dezvoltarea formării continue în folosul longevității vieții active umane.

Dinamica unei societăți la sfârșitul Mileniului al III-lea cere integrarea adulților în activități de formare continuă care sunt perfect realizabile. Scurtarea procesului de învățământ medical Universitar și Postuniversitar se poate face prin introducerea modelelor de structură de formare modulară, a sistemelor de credite transferabile și a creditelor comune a două domenii de specializare: inițială și ulterioară.

Educația permanentă, în medicină ca și în alte specialități, constituie o necesitate a societății contemporane. Societatea modernă solicită o perfecționare profesională permanentă și impune și necesitatea creării motivației pentru elaborarea și realizarea fundamentelor pentru valorile vieții, cunoașterea sensului educației permanente valorice și acționale.

Cronopedagogia trebuie să folosească aceste noțiuni pentru ca noțiunile de învățare să se calchieze perfect pe ritmurile biologice pentru creșterea performanțelor.

Ritmicitatea se instalează progresiv, cu vârsta. Momentele critice zilnice sunt sincrone, ca și cele săptămânale.

Armonizarea ritmurilor endogene cu cele exogene trebuie să o efectueze cronopedagogia.

Profesorul trebuie să dozeze cunoștințele în raport cu aceste date și ritmuri crono-biologice.

Modularea și mobilitatea timpilor de învățare va duce la eficientizare și potențarea valențelor formative. Dacă se poate, se va realiza și individualizarea.

Educația permanentă este necesară.

Comenius spunea că: „pentru fiecare om, viața sa este o școală, o legătură până la mormânt”.

Educația conduce la pregătirea forței de muncă, ea trebuie să fie anticipativă și prospectivă.

„Învățarea trebuie să încorporeze mijloacele prin care se va putea perpetua, rămânând de-a lungul anilor eficientă și benefică” (Vaideanu).

Educația permanentă este o preocupare pentru orice tip de organizare serioasă și este o preocupare serioasă. Este o formă eficientă de a aduce învățarea cât mai aproape de viață.

Timpul educațional ca timp instituțional este o ipostază de timp macrosocial.

Planul de carieră al unui individ este direcționat de universitatea din care face parte, dar și de pregătirea ulterioară și permanentă a absolventului, recte medicului de familie.

Proiectul de carieră este cea în care se gestionează timpul individual și în care rolul profesorului este important. Dar aceasta este proiectată de societatea din care face parte, conform unui plan de viitor al acesteia.

Individul: își pune la dispoziție timpul sau timpului instituțional, universitar, scopurile sunt unite, se trece de la un model rigid la unul flexibil, gestionarea timpului („al nostru, nu al meu”). □

În concluzie, educația universitară, cum notează C. Cucos, va **conduce** la o împlinire spirituală a ființei, la o cuprindere a sensurilor și rostului și la o modalitate de a descoperi timpul real, de a trăi viața și timpul său pentru a deveni autonom.

Medicul de familie trebuie să aibă posibilitatea unei integrări europene, ceea ce impune, alături de păstrarea identității și valorilor noastre specifice, o bună pregătire universitară și postuniversitară, o informație corectă și o practică adecvată, prin folosirea eficientă a timpului universitar.

BIBLIOGRAFIE

1. **Andrei B** – *Autoeducația*. Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1995
2. **Angelescu C, Iula D** – *Timpul liber*, Ed. Economică București, 1997
3. **Babamski IK** – *Optimizarea procesului de învățământ*. Ed. Didactică și Pedagogică, 1979
4. **Barzea C** – *Arta și știința educației*. Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1995
5. **Bomtasi** – *Didactica teoriei învățământului*, Pedagogie, Ed All, 2001, pg. 95 – 264
6. **Boutinet, Jean-Pierre** – *Antropologie du projet*, PUF, Paris, 1990
7. **Cucoș C** – *Timp și temporalitate în educație*. Științele educației. Ed. Polirom, Iasi, 2002
8. **Cristea S** – *Dicționar de pedagogie*. Ed. Litera educațional. Chișinău, 2002
9. **Delayre, Guy** – *La vie scolaire. Principes et Pratiques*, Nathan, Paris, 1997
10. **Hall V, Oldroyd D** – *Management Self-Development – Secondary, national Centre for Educational Management and Policy*, Bristol, 1990
11. **Hall, Eduard T** – *La dance de la vie*, Seuil, Paris, 1984
12. **Hall, Eduard T** – *Le langage silencieux*, Editions du Seuil, Paris, 1984
13. **James W Botkin, Mahdi Elmandjra, Mircea Malita** – *Orizontul fără limite al învățării*. Ed. Politică București, 1981
14. **Ionescu M, Radu I** – *Didactică modernă*. Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001
15. **Joița Elena** – *Management educațional. Profesorul – manager: roluri și metodologie*, Ed. Polirom Iași, 2000
16. **Levinas, Emmanuel** – *Dieu, la mort et le temps*, Editions Grasset, Paris, 1993
17. **Levinas, Emmanuel** – *Le temps et l'autre*. PUF, Paris, 1983
18. **Mureșan P** – *Învățarea eficientă și rapidă*. Ed. Ceres, București, 1990
19. **Nicola I** – *Pedagogie*. Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1994
20. **Pronovost, Gilles** – *Sociologie du temps*, De Boeck Universite, Paris, Bruxelles, 1996, pg. 148-150
21. **Rodica Mariana Niculescu** – *Formarea formatorilor*. Ed. All Educational, București, 2000
22. **Văideanu G** – *Educația la frontiera dintre milenii*, Ed. Poligrafică, București, 1988